

**PRIFYSGOL DE CYMRU, COLEG MERTHYR TUDFUL a CHOLEG BRENHINOL CERDD
A DRAMA CYMRU (CBCDC / RWCMD)**

**GWEITHDREFN DATGELU ER LLES Y CYHOEDD (CHWYTHU'R CHWIBAN) AR
GYFER GRŴP PRIFYSGOL DE CYMRU**

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae Grŵp Prifysgol De Cymru (y Brifysgol, CBCDC a Choleg Merthyr Tudful Cyf) wedi ymrwymo i'r safonau uchaf o ran bod yn agored ac yn atebol. Mae'n ceisio cynnal ei faterion mewn modd cyfrifol gan ystyried gofynion y cyrff ariannu, y safonau mewn bywyd cyhoeddus a nodir yn adroddiadau Pwyllgor Nolan, ac egwyddorion rhyddid academaidd a ymgorfforir yn yr Erthyglau Llywodraethu.
- 1.2 **Mae'r Ddeddf Datgelu er Lles y Cyhoedd, a ddaeth i rym ar 1 Ionawr 1999, yn rhoi amddiffyniad cyfreithiol i gyflogeion rhag cael eu diswyddo neu eu cosbi gan eu cyflogwyr o ganlyniad i ddatgelu rhai pryderon difrifol yn gyhoeddus. Mae'n derm sylfaenol o bob contract cyflogaeth y bydd cyflogai yn gwasanaethu ei gyflogwr yn ffyddlon ac nad yw'n datgelu gwybodaeth gyfrinachol am faterion y cyflogwr. Fodd bynnag, pan fydd unigolyn yn darganfod, ym mha fodd bynnag, wybodaeth y credant sy'n dangos camarfer/amhriodoldeb o fewn y sefydliad, yna dylid datgelu'r wybodaeth hon heb ofni cael ei hailargraffu. Bydd unigolion sydd wedi gwneud datgeliad o'r fath yn cael eu diogelu rhag erledigaeth drwy gymhwyso gweithdrefnau disgyblu'r Brifysgol, CBCDC a Choleg Merthyr Tudful.**
- 1.3 Er budd Grŵp Prifysgol De Cymru, mae staff yn codi pryderon yn fewnol yn hytrach na'u datgelu i'r wasg neu gorff allanol arall. Diben y weithdrefn hon yw hyrwyddo bod yn fwy agored rhwng Grŵp Prifysgol De Cymru a'i gyflogeion, ac yn arbennig i gynorthwyo unigolion sy'n credu eu bod wedi darganfod camarfer neu amhriodoldeb wrth gynnal neu reoli Grŵp Prifysgol De Cymru, gan gynnwys y pryderon difrifol hynny a gwmpesir gan y Ddeddf Datgelu er Lles y Cyhoedd. Nid yw wedi'i gynllunio i gwestiynu penderfyniadau ariannol na busnes a wneir gan Grŵp Prifysgol De Cymru.
- 1.4 Daeth *Deddf Llwgwrwobrwyo 2010* i rym ar 1 Gorffennaf 2011 ac er mwyn darparu tystiolaeth o gydymffurfiaid y Brifysgol â'r Ddeddf, sefydlwyd Polisi Gwrth-Lwgrwobrwyo, a gymeradwywyd gan Fwrdd y Llywodraethwyr ar 14 Tachwedd 2011. Mae'r Polisi Gwrth-Lwgrwobrwyo yn nodi "... dylai unrhyw achos hysbys neu ganfyddedig o dorri'r polisi neu'r Ddeddf gael ei adrodd ar unwaith i Ysgrifennydd y Brifysgol a Chlerc y Llywodraethwyr o dan y gweithdrefnau a amlinellir yn Nogfen Datgelu er Lles y Cyhoedd Grŵp y Brifysgol (Chwythu'r Chwiban). Gellir gweld y Polisi Gwrth-Lwgrwobrwyo drwy gysylltu â'r ddolen hon:
<http://director.southwales.ac.uk/financedocuments/>.
- 1.5 Ceir canllawiau defnyddiol i weithwyr ar wefan Public Concern www.pcaw.co.uk.

2. CWMPAS

2.1 Mae'r weithdrefn hon wedi'i chynllunio i ganiatáu i unrhyw aelod o staff a gyflogir gan Grŵp Prifysgol De Cymru godi pryderon/datgelu gwybodaeth, y mae'r unigolyn yn credu ei bod yn dangos camarfer.

2.2 Anogir unigolion eraill sy'n cyflawni swyddogaethau mewn perthynas â Grŵp Prifysgol De Cymru, megis gweithwyr asiantaeth a chontractwyr, i ddefnyddio'r weithdrefn hon.

2.3 Mae cwmpas y weithdrefn hon yn ymdrin ag ymchwilio i'r pryderon difrifol hynny a gwmpesir gan y Ddeddf Datgelu er Lles y Cyhoedd, h.y.

- gweithgarwch troseddol
- methiant i gydymffurfio â rhwymedigaeth gyfreithiol
- camesgoriad o gyfiawnder
- perygl i iechyd a diogelwch
- niwed i'r amgylchedd

Mae hefyd yn ymdrin ag ymchwilio i bryderon am y canlynol lle nad yw eisoes wedi'u cynnwys yn yr uchod:

- camarfer ariannol neu amhriodoldeb neu dwyll
- methiant i gydymffurfio ag Offeryn ac Erthyglau Llywodraethu neu Reoliadau'r Brifysgol neu Erthyglau a Memorandwm neu Reoliadau'r colegau
- camarfer academiaidd
- ymddygiad amhriodol neu ymddygiad anfoesegol
- ymdrechion i guddio unrhyw un o'r uchod.

2.4 Nid yw'r weithdrefn yn berthnasol i gwynion neu anghydfodau sy'n effeithio ar unigolion fel cyflogeion, y mae'r weithdrefn gwyno yn berthnasol iddynt.

2.5 Gellir cyfeirio unrhyw dystiolaeth a fydd ar gael o ganlyniad i ymchwiliadau o dan y Weithdrefn hon at ddibenion gweithredu fel y nodir isod:

- i. datgeliadau sy'n ymwneud â honiad o gamymddwyn gan aelod o staff (*Gweithdrefnau Disgyblu Staff neu weithdrefnau perthnasol y Coleg*);
- ii. datgeliadau sy'n ymwneud â honiad o aflonyddu gan fyfyrwr neu aelod o staff (*Polisi Urddas yn y Gwaith neu Bolisi Coleg perthnasol*);
- iii. datgeliadau sy'n ymwneud â honiad o gamymddwyn gan fyfyrwr (*Rheoliadau Llywodraethu Ymddygiad Myfyrwyr neu reoliadau perthnasol y Coleg*).

3. EGWYDDORION

3.1 *Diogelu*

Nod y weithdrefn hon yw cynnig amddiffyniad i gyflogeion Grŵp Prifysgol De Cymru sy'n datgelu pryderon o'r fath ar yr amod bod y datgeliad yn cael ei wneud:

- i. yn ddidwyll; a
- ii. yn y gred resymol bod yr unigolyn yn gwneud y datgeliad ei fod yn tueddu i ddangos camarfer.

Bydd yr unigolyn hefyd yn cael ei ddiogelu os yw'n gwneud y datgeliad i berson/corff priodol fel y'i diffinnir isod.

3.2 **Cyfrinachedd**

Bydd Grŵp Prifysgol De Cymru yn trin pob datgeliad o'r fath mewn modd cyfrinachol a sensitif. Gellir cadw hunaniaeth yr unigolyn sy'n gwneud yr honiad yn gyfrinachol ar yr amod nad yw'n llesteirio nac yn rhwystro unrhyw ymchwiliad. Fodd bynnag, gall y broses ymchwilio ddatgelu ffynhonnell y wybodaeth ac efallai y bydd angen i'r unigolyn sy'n datgelu'r datgeliad ddarparu datganiad fel rhan o'r dystiolaeth sy'n ofynnol.

3.3 **Honiadau Dienw**

Anogir unigolion i roi eu henw i unrhyw ddatgeliadau a wnânt.

Dim ond os bydd Grŵp Prifysgol De Cymru yn penderfynu gwneud hynny oherwydd:

- difrifoldeb y materion a godwyd;
- hygyrdd y pryder; a
- y tebygolrwydd o gadarnhau'r honiad o ffynonellau priodoladwy

Bydd pob honiad dienw yn cael ei drosglwyddo i Ysgrifennydd y Brifysgol ^{iw} ystyried, mewn ymgynghoriad ag eraill fel y bo'n briodol.

3.4 **Honiadau Anghywir**

Os bydd unigolyn yn gwneud honiad yn ddidwyll, nad yw'n cael ei gadarnhau gan ymchwiliad dilynol, ni chymerir unrhyw gamau yn erbyn yr unigolyn hwnnw. Fodd bynnag, os yw unigolyn yn gwneud honiadau maleisus, caeth neu flinderus, gellir cymryd camau disgyblu yn erbyn yr unigolyn dan sylw.

3.5 **Undebau Llafur**

Ni fwriedir i'r weithdrefn hon atal materion sy'n peri pryder rhag cael eu codi gan yr Undebau Llafur cydnabyddedig drwy'r gweithdrefnau ymgynghori ar y cyd y cytunwyd arnynt.

4. DIFFINIAD

4.1 **Datgelu:** unrhyw fater sy'n dod o fewn cwmpas y weithdrefn hon, sy'n destun datgeliad gan aelod o staff am reolaeth neu ymddygiad Grŵp Prifysgol De Cymru.

4.2 **Deon neu Bennaeth Corfforaethol:** pennaeth yr uned academiaidd neu'r gwasanaeth cymorth, sy'n gyfrifol am y mater sy'n destun y datgeliad.

5. GWEITHDREFN

5.1 *Cyflwyniad*

5.1.1 Yn achos achos datgelu sy'n dod o fewn cwmpas y weithdrefn hon, dylai'r aelod o staff, lle bynnag y bo'n bosibl ac yn briodol, geisio ei ddatrys yn anffurfiol gyda'r personau(au) priodol sy'n gyfrifol am y mater sy'n destun datgeliad. Fodd bynnag, os na ellir datrys y datgeliad drwy'r dull hwn neu os nad yw dull gweithredu o'r fath yn briodol oherwydd natur y datgeliad, yna mae gan yr aelod o staff yr hawl i ddefnyddio'r weithdrefn a ddisgrifir isod.

5.1.2 **Gyda chytundeb y rhai dan sylw, neu os na chaiff datgeliad ei ddatrys o fewn amserlen resymol neu os yw'r achwynydd yn credu bod y mater yn ddigon difrifol neu frys, gellir hepgor Cam 1 y gweithdrefnau. Ym mhob achos lle mae'r datgeliad yn ymwneud â phryder difrifol a gwmpesir gan y Ddeddf Datgelu er Lles y Cyhoedd (gweler 2.2 uchod), rhaid cyfeirio'r datgeliad at Ysgrifennydd y Brifysgol ¹ (neu awdurdod uwch) o dan Gam 2 y gweithdrefnau.**

5.1.3 Bydd yr aelod o staff sy'n datgelu'r wybodaeth yn cael amser rhesymol i ofyn am gyngor ar gyfer unrhyw gyfarfod sy'n rhan o'r broses ac sydd â ffrind neu gynrychiolydd o'i ddewis.

5.1.4 **Fel arfer, dylid cynnal y weithdrefn chwythu'r chwiban o fewn yr amserlenni a nodir yn y ddogfen hon. Fodd bynnag, os oes rheswm dilys dros wneud hynny, gellir amrywio amserlenni. Os caiff hyn ei gychwyn gan y rheolwyr, dylid rhoi esboniad i'r cyflogai os bydd hyn yn digwydd a'i hysbysu pan ellir disgwyl ymateb neu gyfarfod. Ni ddylai oedi fod yn fwy na 10 diwrnod gwaith fel arfer.**

5.1.5 **Os nad yw'r achwynydd yn fodlon â chanlyniad ymchwiliad yng Nghamau 1 – 3, yna gall gyfeirio'r datgeliad at gam nesaf y broses. Fel arfer, dylid gwneud hyn o fewn ugain (20) diwrnod gwaith ond, os oes rheswm dilys dros wneud hynny, gellir amrywio'r amserlenni. Dylai'r achwynydd ofyn am gyngor gan y person perthnasol fel y nodir ym mhob cam, cyn gynted ag y bo'n ymarferol os yw hyn yn wir.**

5.2 *Cam 1 – Deon Cyfadran neu Bennaeth Corfforaethol yr Adran²*

5.2.1 Os yw aelod o staff yn dymuno codi datgeliad sy'n dod o fewn y weithdrefn hon, yna gall godi'r datgeliad yn ffurfiol gyda'r Deon neu'r Pennaeth Corfforaethol perthnasol² yn ysgrifenedig. Bydd y Deon neu'r Pennaeth Corfforaethol yn penderfynu a ddylid ymgynghori a'r aelod Gweithredol priodol³ i roi gwybod iddynt am y ddatgeliad. Yn achos amheuaeth o dwyll, camarfer ariannol neu amhriodoldeb, rhaid hysbysu'r aelod Gweithredol priodol ³ a chyfeirio'r mater at y Dirprwy Is-Ganghellor (Adnoddau Strategol) a fydd yn cymryd unrhyw gamau

y mae'n eu hystyried yn angenrheidiol drwy ymchwilio a chynnal archwiliad mewnol.

5.2.2 Pan fydd y datgeliad yn erbyn y Deon neu'r Pennaeth Corfforaethol ², dylid codi'r datgeliad o dan Gam 2 y weithdrefn.

5.2.3 Bydd y Deon neu'r Pennaeth Corfforaethol yn ystyried y wybodaeth sydd ar gael ac yn penderfynu a oes achos 'prima facie' i'w ateb. Wrth wneud hynny, bydd yn penderfynu a ddylid cynnal ymchwiliad ac os felly pa ffurf y dylai ei gymryd.

5.2.4 Bydd y Deon neu'r Pennaeth Corfforaethol² yn rhoi gwybod i'r achwynydd pa gamau, os o gwbl, sydd i'w cymryd.

5.2.5 Os na chaiff y datgeliad ei ddatrys o fewn **ugain (20)** diwrnod gwaith neu os bydd ymchwiliad pellach yn cael ei gynnal mewn ffordd sy'n anfoddfaol i'r achwynydd, gellir cyfeirio'r datgeliad at Gam 2.

5.3 **Cam 2 – Ysgrifennydd y Brifysgol¹**

5.3.1 Dylai'r aelod o staff sy'n gwneud y datgeliad gyflwyno ei ddatgeliad yn ysgrifenedig i Ysgrifennydd y Brifysgol¹ a fydd yn ei ystyried ar ran yr Is-Ganghellor mewn ymgynghoriad ag aelodau Gweithredol priodol ¹.

5.3.2 Os yw'r datgeliad yn ymwneud ag Ysgrifennydd y Brifysgol¹ neu aelod Gweithredol³, dylid ei godi'n uniongyrchol gyda'r Is-Ganghellor⁴. Os yw'r datgeliad yn ymwneud â'r Is-Ganghellor ⁴ neu â llywodraethwr ⁵, dylid ei godi'n uniongyrchol gyda Chadeirydd Bwrdd y Llywodraethwyr ⁶. Os yw'r datgeliad yn cynnwys y Cadeirydd⁶ yn bersonol, dylid ei gyfeirio at Gadeirydd y Pwyllgor Archwilio a fydd yn penderfynu, mewn ymgynghoriad ag aelodau Llywodraethwr y Pwyllgor Archwilio (a/neu'r Dirprwy Gadeirydd⁷), natur a ffurf yr ymchwiliad sydd i'w gynnal, a bydd y canlyniad yn cael ei ystyried gan banel o Fwrdd y Llywodraethwyr neu Fwrdd y Cyfarwyddwyr fel y bo'n briodol.

5.3.3 Bydd Ysgrifennydd y Brifysgol¹ (neu Is-Ganghellor⁴ neu Gadeirydd Llywodraethwyr⁶ neu Gadeirydd Yr Archwiliad) yn ystyried y wybodaeth sydd ar gael ac, mewn ymgynghoriad ag eraill fel y bo'n briodol, yn penderfynu a oes achos *prima facie* i'w ateb. Wrth wneud hynny, bydd yn penderfynu a ddylid cynnal ymchwiliad ac os felly pa ffurf y dylai ei gymryd. Bydd hyn yn dibynnu ar natur y mater a godwyd a gall gynnwys:

- ymchwiliad mewnol
- cyfeirio at yr Heddlu
- ymchwiliad annibynnol

5.3.4 Bydd Ysgrifennydd y Brifysgol¹, (neu Is-Ganghellor⁴ neu Gadeirydd Llywodraethwyr⁶ neu Gadeirydd Archwilio) yn rhoi gwybod i'r achwynydd pa gamau, os o gwbl, sydd i'w cymryd. Os nad oes camau i'w cymryd, neu os na chaiff y datgeliad ei ddatrys **o fewn ugain (20) diwrnod gwaith neu'n destun ymchwiliad pellach** mewn ffordd sy'n foddhaol i'r achwynydd, yna dylid

caniatáu cyfle i'r achwynydd ail-wneud y datgeliad i'r Is-Ganghellor⁴ (neu Gadeirydd y Bwrdd⁶ neu Gadeirydd y Pwyllgor Archwilio) o dan gam 3.

5.4 **Cam 3 - Is-Ganghellor**

- 5.4.1 Os nad yw'r mater wedi'i ddatrys gan y camau uchod, gall yr aelod o staff gyfeirio'r datgeliad at yr Is-Ganghellor⁴.
- 5.4.2 Os yw'r datgeliad yn ymwneud â'r Is-Ganghellor⁴ neu â Llywodraethwr⁵, dylid ei gyfeirio'n uniongyrchol at Gadeirydd Bwrdd y Llywodraethwyr⁶. Os yw'r datgeliad yn cynnwys y Cadeirydd⁶ yn bersonol, dylid ei gyfeirio at Gadeirydd y Pwyllgor Archwilio.
- 5.4.3 Bydd yr Is-Ganghellor Allanol (neu Gadeirydd y Llywodraethwyr neu Gadeirydd y Pwyllgor Archwilio) yn cynnull gwrandawriad sy'n cynnwys staff neu unigolion eraill heb unrhyw gysylltiad blaenorol â'r achos yn ôl y farn bod angen. Bydd y trafodion a'r canlyniad yn cael eu cofnodi gan y Cyfarwyddwr Adnoddau Dynol neu enwebai.
- 5.4.4 Bydd yr Is-Ganghellor⁴ (neu Gadeirydd y Llywodraethwyr neu Gadeirydd y Pwyllgor Archwilio) yn rhoi gwybod i'r achwynydd pa gamau, os o gwbl, sydd i'w cymryd. Os nad yw'r mater wedi'i ddatrys **o fewn ugain (20) diwrnod gwaith neu'n destun ymchwiliad pellach** mewn ffordd sy'n foddhaol i'r achwynydd, caiff, gyda chytundeb Cadeirydd y Llywodraethwyr (neu Gadeirydd y Pwyllgor Archwilio), gael ei gyfeirio at Adolygydd Allanol annibynnol a benodir gan Fwrdd y Llywodraethwyr.

5.5 **Cam 4 – Adolygydd Allanol**

- 5.5.1 Pan gyfeirir y datgeliad at Adolygydd Allanol annibynnol a benodwyd gan Fwrdd y Llywodraethwyr⁸, bydd manylion llawn yr holl gamau blaenorol ar gael yn ysgrifenedig. Dim ond gyda'r bwriad o wneud adroddiad ac argymhellion i Fwrdd y Llywodraethwyr⁸ o **fewn ugain (20) diwrnod gwaith** y bydd yr Adolygydd Allanol yn ystyried y dystiolaeth ysgrifenedig. Gall yr Adolygydd Allanol argymhell cynnal ymchwiliadau ychwanegol, cyn iddo ddod â'i ystyriaeth o'r mater i ben.
- 5.5.2 Bydd adroddiad ac argymhellion yr Adolygydd Allanol yn cael eu cyflwyno i un o Bwyllgorau Bwrdd y Llywodraethwyr⁸ a gyfansoddwyd yn benodol at y diben, gan gynnwys unrhyw unigolyn sydd ag unrhyw gysylltiad blaenorol â'r achos. Bydd y Pwyllgor yn ystyried argymhellion yr Adolygydd Allanol ac yn penderfynu pa gamau, os o gwbl, sydd i'w cymryd ar ran y Bwrdd.

5.5.3 Bydd yr achwynydd yn cael gwybod am argymhellion yr Adolygydd Allanol a'r camau i'w cymryd, os o gwbl.

- **GWEITHDREFNAU AR GYFER YMCHWILIO I DDATGELIADAU**

6.1 Gall yr Archwilydd Mewnol neu swyddog annibynnol arall y sefydliad gynnal ymchwiliad cychwynnol i sefydlu'r holl ffeithiau perthnasol a fydd yn adrodd ei ganfyddiadau i'r person priodol fel y'u diffinnir yn y gweithdrefnau uchod. Bydd hyn yn cael ei wneud mor sensitif a chyflym â phosibl.

6.2 Ni ddylai ymchwiliadau gael eu cynnal gan y sawl a fydd yn gorfod dod i benderfyniad ar y mater.

6.3 Gan ddefnyddio'r wybodaeth hon, bydd y person priodol fel y'i diffinnir yn y gweithdrefnau yn penderfynu a oes achos i'w ateb a pha weithdrefn i'w dilyn. Mae'r gweithdrefnau mewnol, y gellir eu dilyn, yn cynnwys y rhai a restrir yn adran 2.3 neu gallai fod yn sail i ymchwiliad arbennig. Mewn rhai achosion efallai y bydd angen cyfeirio'r mater at awdurdod allanol i'w ymchwilio ymhellach.

6.4 Bydd y person neu'r personau y gwneir datgeliad yn eu herbyn yn cael gwybod amdano, gan gynnwys y dystiolaeth sy'n ei gefnogi, a chaniateir iddo wneud sylwadau cyn i unrhyw ymchwiliad neu gamau pellach ddod i ben.

- **ADRODD**

7.1 Bydd adroddiadau ar ganlyniad ymchwiliadau a wneir o dan y gweithdrefnau hyn yn cael eu gwneud i Bwyllgorau perthnasol y Brifysgol, gan gynnwys Pwyllgorau Bwrdd y Llywodraethwyr⁸.

¹ neu Ysgrifennydd Cwmni'r Coleg

² o'r Brifysgol neu Bennaeth Adran perthnasol yn y Coleg.

³ neu aelod priodol o Uwch Dim Rheoli'r Coleg

⁴ neu Bennaeth CBCDC neu'r Coleg Merthyr Tudful

⁵ o'r Brifysgol, neu Gyfarwyddwr Bwrdd y Coleg

⁶ o'r Brifysgol, neu Gadeirydd Bwrdd y Coleg

⁷ o Fwrdd y Llywodreathwyr, neu Ddirprwy Gadeirydd Bwrdd y Coleg

⁸ neu Fwrdd y Cyfarwyddwyr